

І н ф о р м а ц і й н е п р а в о

УДК УДК 351.810:340.11:340.12

БЄЛЯКОВ К.І., доктор юридичних наук, с.н.с.**ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПОХОДЖЕННЯ,
СТАНОВЛЕННЯ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

***Анотація.** Історико-порівняльний аналіз впровадження досягнень науково-технічного прогресу в юриспруденцію, етапи становлення та розвитку інформаційно-правових досліджень – правової кібернетики, правової інформатики та інформаційного права, їх місця та ролі в сучасній структурі юридичних наукових знань.*

***Аннотация.** Историко-сравнительный анализ внедрения достижений научно-технического прогресса в юриспруденцию, рассмотрение этапов становления и развития информационно-правовых исследований – правовой кибернетики, правовой информатики и информационного права, их места и роли в современной структуре юридических научных знаний.*

***Summeri.** The historical and comparative analysis of implementing the achievements of scientific and technical progress to jurisprudence, the consideration of stages of formation and development of information-legal researches – legal cybernetics, legal informatics and data protection law, their place and a role in modern structure of legal scientific knowledge.*

***Ключові слова:** інформаційно-правові дослідження, правова кібернетика, правова інформатика, інформаційне право, правова інформаціологія.*

Наш час породжує дедалі більше суспільних проблем, для успішного вирішення яких необхідне проведення досліджень на стику різних наук, що взаємодоповнюють і взаємозбагачують одна одну. Саме таким міждисциплінарним “перехрестям” стала сфера інформаційно-правових досліджень, у яких, з одного боку, вивчаються інформаційні аспекти юриспруденції, а з іншого, – проблеми удосконалення сфери юридичної практики в час інформатизації. За цим новітнім напрямом з’являється чимало новаторських ідей, формуються нові концепції й програми державного регулювання процесу інформатизації та реформування законодавства у сфері відповідних відносин. Проте аналіз сучасних наукових досліджень стану та структури наукових знань, що покликані вивчати інформацію та пов’язані з її феноменом процесу, засвідчив цілковиту відсутність єдиного підходу до їх структуризації в сучасній системі наукових знань.

Нині науки вступають у фазу розвитку, коли взаємозв’язки між ними все більше міцніють, відбувається активне взаємопроникнення і взаємодія. І в цьому, на нашу думку, немає нічого дивного. Така ситуація обумовлена інтенсивним переходом суспільства від індустріального до інформаційного – процесами інформатизації, інтеграції й диференціації наукових знань, змінами в існуючій загальній системі уявлень про інформацію і, як наслідок, формуванням нової інформаційної парадигми.

Однак сучасні фахівці, принаймні вітчизняні, які займаються проблемами визначення місця інформації в юриспруденції, інформаційної сутності правової діяльності, впливу інформаційних процесів на існування людини та суспільства в цілому і, зрештою, правовим регулюванням сфери інформаційних відносин, чомусь рідко звертаються до проблем класифікації та структури наукових знань “про інформацію” в

правознавстві, що хоча й носять суто теоретико-методологічний (загальнонауковий) характер, але мають велике значення для подальшого розвитку правничої науки та практики.

Сьогодні превалюють практичні підходи – чи то в законодавчому регулюванні сфери інформаційних відносин (формування інформаційного законодавства), чи то в упровадженні й використанні сучасних здобутків науково-технічного прогресу в правовій діяльності, створенні спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних систем правової інформації (правової інформатизації), чи то питаннях проведення організаційно-правових та технологічних заходів протидії негативним явищам, що відбуваються у суспільстві через неправомірне використання інформаційних технологій та ресурсів (протидія “комп’ютерній” злочинності), захисту інформаційних ресурсів (інформаційної безпеки).

Однак розвиток сучасної правничої науки є неможливим без повного, комплексного вивчення проблем інформатизації з використанням інформаційного та системного підходів. Тому логічно постає питання про те, в межах якої саме науки (чи наук) повинні вивчатися та розвиватися правові проблеми формування нової, інформаційної цивілізації.

Історія науки може розглядатися як історія постійно флюктуючих, віртуальних теоретичних і експериментальних практик, що з’являються й зникають. Певну історію використання досягнень науково-технічного прогресу та проведення інформаційно-правових досліджень має й правознавство.

Відомо, що розвиток будь-якої науки значною мірою залежить від двох умов. По-перше, необхідно, щоб науково-теоретичні дослідження в даній галузі знань носили безупинний характер, розвивалися по наростаючій, а по-друге, щоб її досягнення впроваджувалися в реальну соціальну практику, в ту чи іншу сферу людської діяльності. Проте все це можливо лише за наявності певного масиву знань у науковій галузі. Щодо процесу розвитку “інформаційних” наук у правознавстві, то такими на сьогодні є математика, кібернетика, інформатика, а також ряд інших знань, основу яких складають зазначені науки.

Вивчення походження інформаційно-правових досліджень в юриспруденції, результатом яких є її нинішній стан, свідчить про те, що свого часу правничі наука та практика не залишилися осторонь досягнень науково-технічного прогресу. Проте незважаючи на те, що перші роботи Н. Вінера і К. Шеннона з’явилися ще у 1948 році, юристи звернулися до них лише наприкінці 60-х років минулого століття, коли з’явилися електронно-обчислювальні машини (далі – ЕОМ).

На той час у колишньому СРСР юридична наука та освіта традиційно будувалися так, що правові наукові дослідження й навчальні плани вузів не передбачали не тільки вивчення, але навіть побіжного ознайомлення із зазначеними вище галузями знань.

Певним виходом зі становища, що склалося в галузі розробки та впровадження новітніх (на той час кібернетичних) засобів, методів та технологій у правничу сферу соціальної діяльності, було об’єднання зусиль юристів і фахівців в галузі кібернетики. Тому до штатів юридичних науково-дослідних інститутів та лабораторій, починаючи з другої половини 60-х років, стали входити математики, програмісти й фахівці з обчислювальної техніки. Як наслідок, засоби вирішення правових та управлінських завдань з використанням математичних методів та ЕОМ, які ґрунтувалися на досягненнях кібернетики та обчислювальної техніки, незважаючи на їхні безумовні переваги, практично не впроваджувалися (і не могли впроваджуватися) у практику, передовсім через те, що їх потенційні користувачі виявилися до цього не

підготовленими через відсутність елементарних навичок роботи з комп'ютерною технікою та обмеженість уявлень про коло можливостей нових технологій. У свою чергу, фахівці математики та “кібернетики” не мали юридичної підготовки, а отже, не могли самостійно формулювати завдання, які можна було вирішувати за допомогою ЕОМ. Стало очевидним, що єдиним виходом подолання цієї ситуації було запровадження в юридичних вузах нової дисципліни, вивчення якої дозволило б одержати хоча б елементарні знання за зазначеними і пов'язаними з ними питаннями.

Спроби “залучення” фахівців-юристів, як науковців, так і практиків, до опрацювання досягнень наук кібернетичного циклу в правничій діяльності, як ми зазначали вище, розпочалися ще наприкінці 60-х років ХХ ст. Проте такі інновації вводилися лише в “столичних” вищих навчальних закладах країни, що в цілому не могло призвести до очікуваного ефекту. Одним із перших кроків у цьому напрямі було введення факультативних дисциплін “Використання кібернетики в праві” (Київський державний університет, 1968 рік), “Основи правової кібернетики” (Тартуський державний університет, 1968 рік), “Деякі проблеми правової кібернетики” (Московський державний університет, 1969 рік). З'явилися перші наукові та навчально-методичні розробки в цій галузі [1].

Однак ні юридичний факультет Московського державного університету (далі – МДУ), ні інші зазначені вище заклади освіти не мали належної матеріально-технічної бази, зокрема власних ЕОМ, що обмежувало навчальний процес самим лише викладом лекційного матеріалу. Тому вивчення предмета носило такий собі ознайомлювальний характер із сутністю та завданнями правової кібернетики й теоретичними основами використання її засобів і методів, напрямами їх використання у сфері правничої діяльності.

Водночас, незважаючи на наявні недоліки, такі кроки вже самі по собі мали велике значення. Упровадження “технічних” навчальних спецкурсів дозволило, з одного боку, виявити різне розуміння сутності нового наукового напрямку та цілей його впровадження в гуманітарних навчальних закладах, а з іншого – визначити комплекс заходів, необхідних для забезпечення його викладання, а отже, і подальшого розвитку. Навіть у такій постановці це сприяло розумінню слухачами – майбутніми практичними юристами та науковцями, можливостей та значення математико-кібернетичних методів вирішення правових завдань, правильному оцінюванню отриманих за їх допомогою даних та відомостей і, врешті-решт, з'ясуванню тенденцій розвитку правової науки та юридичної діяльності.

Поява нового напрямку міжгалузевих знань у вітчизняному правознавстві зумовила розвиток прикладних юридичних дисциплін, таких, наприклад, як криміналістика. Так, формування криміналістичної, а надалі й правової кібернетики прийнято пов'язувати з ім'ям видатного вченого-криміналіста Миколи Степановича Польового. Причому не дивно, що ідея використання сучасних науково-технічних досягнень набула найбільшого розвитку у криміналістиці. Адже історично склалося так, що саме в цій галузі наукових знань в юридичній науці частіше від інших застосовувалися технічні знаряддя, а серед вчених-криміналістів було немало фахівців з різних технічних наук – математиків, хіміків, металознавців та ін. Саме в цю галузь прийшли перші “кібернетики”. У криміналістиці й до сьогодні спостерігається найвищий рівень використання й вивчення інформаційних процесів, технологій та систем.

Наприкінці 70-х років минулого століття побачили світ праці М.С. Польового та інших вчених, які лягли в основу спецкурсу “Криміналістична кібернетика” [2].

30 березня 1975 року розроблена М.С. Польовим програма курсу “Основи правової кібернетики” була схвалена Методичною радою Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР та вперше введена в навчальний план МДУ як обов’язкова для студентів юридичного факультету. Структурно курс був поділений на дві частини – загальну і спеціальну. До загальної частини були віднесені такі питання, як система основних понять та ідей кібернетики, її роль у формуванні правової кібернетики, методологічні, інформаційні та логіко-математичні основи правової кібернетики, система її технічних засобів та інші. Спеціальна частина курсу відображала основні напрями використання засобів і методів правової кібернетики для вирішення конкретних організаційно-правових завдань і перспективи їх розвитку.

Відповідно до зазначеної програми у 1977 році вийшов друком перший навчальний посібник за цим курсом [3] і монографія, присвячена питанням теорії і практики застосування кібернетики в правознавстві [4].

Тільки наприкінці 80-х років ХХ ст. в юридичних вузах країни почали з’являтися комп’ютерні класи і локальні мережі. Однак незважаючи на свої гучні назви, навчальні курси зводилися до викладання основ комп’ютерної грамотності. Так, починаючи з 1 вересня 1985 року, підготовку і перепідготовку студентів та викладачів вузів – слухачів факультету підвищення кваліфікації (далі – ФПК) в МДУ почали проводити вже за новою програмою. Структурно вона складалася з двох частин. До першої частини входили питання, об’єднані загальною назвою “Основи кібернетики та обчислювальної техніки”. У ній розглядалися такі фундаментальні поняття сучасної науки, як інформація, алгоритм, ЕОМ і пов’язані з ними поняття інформаційних процесів і систем, алгоритмізація завдання і можливості автоматизації виконання алгоритму, програмування й алгоритмізація мови, сутність і різновиди ЕОМ та ін. До завдання цієї частини курсу входило не тільки одержання теоретичних знань, але й набуття практичних навичок з програмування та роботи на ЕОМ. У другій частині курсу під назвою “Основи правової кібернетики” містилися питання, що характеризують специфіку застосування інформатики й обчислювальної техніки для вирішення правових завдань, умови, межі і напрями її застосування в сфері юридичної діяльності, правові й організаційні питання використання та інші проблеми.

З’явилися праці Е.С. Бернштейна, Ю.О. Шрейдера, В.С. Міхалевича, Ю.М. Канигіна, В.Г. Афанасьєва [5] та інших, у яких уже розглядався семантичний аспект поняття інформації, співвідношення понять “інформація” й “знання”, їх функції в суспільних системах.

Незважаючи на значний різнобій у розумінні предмета інформатики, відсутність оригінальних понять, яких не підмінюють поняття інших наук, можна говорити про те, що ця галузь науки нині переживає етап акумулювання й осмислення емпіричного матеріалу. Сьогодні вона набула статусу однієї з галузей наукового знання, яка формує системно-інформаційний підхід до аналізу навколишнього світу, вивчає інформаційні процеси, методи й засоби одержання, перетворення, передачі, зберігання й використання інформаційних ресурсів (інформаційної діяльності), фундаментальної науки про інформаційні процеси в системах різної природи.

Мабуть, усе зазначене вище й зумовило зміну загальнонаукових поглядів на предмет інформатики як окремої галузі наукових знань та появу на початку 1990-х років праць вчених-юристів, у яких йшлося вже про правову кібернетику-інформатику, а згодом правову інформатику [6].

Тут, на наш погляд, доречно повернутися до питання розподілу кібернетики за сферами діяльності, що трапляється й сьогодні, незважаючи на те, що інформатика

повною мірою усталилася як галузь наукових знань. Ми поділяємо думку Ю.М. Канигіна, який цілком аргументовано стверджував, що такий розподіл “ґрунтується на нерозумінні того, що кібернетика – формально-математична наука, яка абстрагується від фізичної природи об’єктів” [7; с. 82]. Не може бути технічної, правової або економічної кібернетики, як не може бути технічної, правової або економічної математики, тому що остання може використовуватися лише в *змістовному* аналізі. Вивчаючи ізоморфні (структурні) подібності різних систем, кібернетика заміняє інформатику, яка, будучи змістовною наукою, покликана враховувати специфіку різних галузей людської практики, у тому числі правознавства, з огляду на змістовне трактування досліджуваного об’єкта. При цьому, залежно від різних соціальних підсистем, інформатика неминуче розгалужується, на підставі чого дійсно можна говорити про її поділ на економічну, технічну, медичну, правову, криміналістичну та ін. При цьому слід особливо наголосити на тому, що ведучи мову про розподіл за різними соціальними підсистемами та відповідними напрямками діяльності, можна говорити про теоретичну інформатику, тоді як існуюче розгалуження за різними інформаційними сферами передбачає виокремлення прикладної інформатики, яка обслуговує створення інформаційних технологій та систем у цих сферах.

З огляду на наведене вище, важко погодитися з деякими визначеннями, що зустрічаються сьогодні навіть у Інтернеті. Так, правова кібернетика визначається як “...наукові дослідження в сфері закономірностей оптимального функціонування державно-правових систем. Правова кібернетика вирішує завдання, пов’язані з автоматизацією юридичної діяльності (як у цілому, так й її окремих видів). Одним з розділів правової кібернетики є правова інформатика”. При цьому правова інформатика розглядається як “...прикладна наука, що вивчає проблеми збору, реєстрації, зберігання, сприйняття, обробки й використання правової інформації (нормативної, довідкової, криміналістичної, статистичної та ін.)” [8]. Видається, що погляд на правову інформатику як на розділ правової кібернетики є не повною мірою обґрунтованим. Більше того, він суперечить сучасній парадигмі “наук про інформацію” в правничих знаннях та “інформаційно-правових досліджень”.

Визначення, надане вітчизняними фахівцями в інформаційній сфері, є більш вдалим, але, на наш погляд, теж не ідеальним, з урахуванням сучасної наукової термінології. Так, автори пропонують таке визначення: “Правова інформатика... – комплексна галузь науки і навчальна дисципліна в юридичних вузах, яка вивчає структуру, зміст і загальні властивості інформації правової та закономірності юридично-інформаційних процесів. Предметом дослідження правової інформатики є також вирішення проблем: а) створення, впровадження і використання сучасних засобів обчислювальної та інформаційної техніки, засобів зв’язку і технічних носіїв запису в галузі юриспруденції; б) ефективне функціонування комп’ютерних систем обробки правової інформації, передусім систематизації і комплексної інформатизації правотворчої, правозастосовчої та правоосвітнянської діяльності. До важливих завдань правової інформатики, крім того, належать пошук, накопичення, обробка, збереження та передача відповідної правової інформації для наук, навчальних і практичних потреб” [9, с. 37].

Нині проблеми інформаційної сфери сучасного суспільства можна розглядати, як мінімум, у п’яти аспектах, а саме: адміністративному, правовому, соціальному, економічному і, нарешті, технічному. Очевидно, що саме це зумовлює гостру необхідність мобілізації зусиль фахівців у різних галузях наукових знань та становлення

нових міжгалузевих і міждисциплінарних наукових напрямів, якими й є інформаційне право та правова інформатика.

Щодо “інформаційного права”, то, незважаючи на дискусії, що точаться серед вчених-юристів, йому вже належить чільне місце в системі сучасних наукових знань передових країн світу як міжгалузевого інституту права. Проте в Україні інформаційне право як галузь права та напрям наукових досліджень, незважаючи на численні пропозиції з боку вітчизняних науковців, почало формуватися лише після вольового рішення парламентарів, а приводом для цього стала необхідність правового регулювання діяльності засобів масової інформації (далі – ЗМІ) [10]. Не ставлячи під сумнів важливість цієї проблеми, необхідно все ж таки зазначити, що інформаційне право має на меті не лише регулювання діяльності ЗМІ, а й соціальних відносин у сфері інформаційної діяльності взагалі – інформаційних відносин.

Практично така сама ситуація склалася за напрямом соціальної інформатики – “правової інформатики”. Однак незважаючи на відсутність єдності в трактуванні її сутності, завдань і місця в загальній системі наукового знання, правова інформатика повноправно визнана й широко використовується правниками для визначення окремого напрямку в правовій науці та практичній діяльності як міжгалузева область знань, наукова база інформатизації організаційно-правової сфери. В Україні також існує наукова школа, яку очолюють М.Я. Швець та Р.А. Калюжний. Крім того, при Національній академії правових наук України майже десять років існує Науково-дослідний центр правової інформатики. Таким чином, ми бачимо, що є соціальна діяльність, пов’язана з інформатизацією організаційно-правової сфери, певні проблеми в цій галузі, наукова організаційна структура, що покликана їх вивчати та вирішувати, наукова школа і нарешті визнане в науковому світі наукове знання.

Дискусії, що виникають, на наш погляд, зумовлені низкою об’єктивних і суб’єктивних причин, а саме:

- складнощами розуміння соціальних процесів, пов’язаних з історичною фазою перехідного періоду від індустріального до інформаційного (постіндустріального) суспільства – періодом протогенезу;
- неадекватним сприйняттям розглянутих наукових знань, а часом недостатнім рівнем “інформаційної культури” широкого кола юристів, зазвичай, консервативних;
- відсутністю популяризації інформаційної сутності правознавства та соціального управління й пов’язаних з ними основних положень тощо.

Однак з кожним днем ситуація змінюється на краще. За існуючої динаміки національного законодавства нині важко уявити собі діяльність сучасного юриста чи адміністратора без використання можливостей інформаційних технологій. Все, що так чи інакше стосується становлення сучасної світової цивілізації та нової культури, – поняття “інформація”, “інформаційні технології”, “знання”, “інформаційний ресурс”, “комп’ютер”, “програма”, “штучний інтелект”, “експертна система”, “когнітивний процес” і т. ін. – підлягає ретельному і зваженому науковому аналізу на міжгалузевому рівні. Такий аналіз має поширитися на пізнання суспільства, історію, соціальні наслідки інформатизації, вплив на людську діяльність, економічне і, зрештою, правове регулювання галузі інформаційних відносин у суспільстві. Мабуть, тому інтуїтивні пророкування науковців кінця ХХ ст. набувають нового звучання саме сьогодні, коли постала необхідність у інтеграції наукових знань, зумовлених темпами соціального розвитку, процесами інформатизації суспільства, рівнем сучасних інформаційних технологій, які є похідними від науково-технічного процесу.

При цьому для інтеграції множини наукових знань в одне системне утворення необхідна спільна “наукова платформа”, якою є інформаційні ресурси. Невипадковим є й те, що саме в наш час виникла інформаціологія – “...вчення, теорія, фундаментальна наука про інформацію як універсальне явище Всесвіту ...генералізаційна наука про усі інформаційні процеси і явища мікро- і макросвіту природи та суспільства; вона народилася на стику фізики, хімії, математики, біології, астрономії, геології, космології, історії, технічних, суспільних і гуманітарних наук... єдина теорія на єдиній фундаментальній інформаційній основі; це загальна методологія та загальний інформаційна метамова для вчених, фахівців, державних і громадських діячів” [11, с. 487-492].

Сутність інформаціології становить явище інформаціологізму, який “...припускає як найактивніше співробітництво на єдиній інформаціологічній основі з будь-якою наукою, будь-якою сферою діяльності, із будь-якими позитивними прямуваннями, що сповідають людинолюбство та визнають загальнолюдські ідеали або заповіді. Поширення та розвиток такого співробітництва на базі інформаціологічної інтеграції, відповідності, сумісності, об’єднанні суспільства на загальсвітоглядній інформаціологічній основі є одним із центральних завдань інформаціологізму” [11, с. 490].

На базі концепції інформаціології набули розвитку такі її напрями як соціальна інформаціологія, яка трактується сьогодні як “...наука про інформаційно-комунікативні процеси, явища, відносини, що відбивають життя й особистості соціуму; наука, яка вивчає закони, закономірності, тенденції розвитку інформаційного суспільства” [12, с. 20].

У рамках соціальної інформаціології розглядаються конкретні прикладні проблеми соціальної практики, наприклад дипломатії, журналістики, історії та економіки. У межах останньої розвивається теорія інформаціологічної економіки та інформаціогенна модель економіки яка, за визначенням її засновника, вітчизняного вченого-економіста В.І. Мунтіяна, дозволяє переосмислити економічні процеси й тенденції згідно з новими позиціями світогляду й змінити уявлення й розуміння явищ оточуючого нас світу, поєднавши їх в єдиний процес.

Щодо юриспруденції, то роботи, присвячені використанню інформаціологічної методології, зустрічаються в окремих дослідженнях російських вчених-юристів. Так, певний інтерес становить дисертаційне дослідження П.Б. Музиченка “Адміністративно-правова інформаціологія паспортно-візової роботи при регулюванні міграційних процесів в Російській Федерації”, що має суто прикладний характер. А.С. Автономок досліджує системність категорій конституційного права. Найбільш вагомим теоретичною працею за напрямом використання інформаціологічних знань для вирішення окремих проблем держави і права, на нашу думку, є робота А.В. Птушенка “Системна парадигма права”. Проте про формування інформаціологій права чи правничої інформаціології як наукового напрямку вперше йдеться в нашому дослідженні [13].

Під правничою інформаціологією ми розуміємо міжгалузевий напрям наукових знань про інформаційно-комунікативні процеси та соціально-правові відносини, які при цьому виникають, роль та місце юридичної діяльності і соціального управління інформатизацією суспільства, інноваційні зміни у правових процесах, предметах та явищах, що відбуваються під час формування інформаційного суспільства, удосконалювання засобів і методів адміністративної діяльності та юриспруденції за допомогою інформаційних технологій та ресурсів.

Відправним пунктом, базою правничої інформаціології є гіпотеза про те, що сучасні суспільно-правові відносини мають інформаційно-комунікативний характер, а будь-які відносини, у тому числі й інформаційні, здійснювалися, здійснюються й будуть

здійснюватися як комунікація. Тому основним об'єктом уваги правничої інформаціології є інформаційно-комунікативні зв'язки в правничій діяльності та соціальному управлінні, тобто інформаційно-правова реальність [14].

В основу правничої (юридичної) діяльності, відповідно до концептуальних поглядів правничої інформаціології, покладено штучні інформаційні ресурси, що характеризуються як інформаційно-інтелектуальна, інформаційно-логічна модель природної інформації, як продукт інформаційно-логічних процесів та відносин, тобто знання. Тому “правнича інформаціологія” (чи “інформаціологія права”) є “право + інформація + логіка”, сфера введення логіки, логічного мислення, логічних засобів (методологій, технологій) до правових предметів, процесів, явищ та знань.

Очевидно, аби знайти вірні розв'язання цих і пов'язаних з ними питань в межах правничої інформаціології, необхідно, насамперед, визначити її предмет та природу. Проте наукове визначення предмета будь-якої науки, звичайно, не може бути вихідним пунктом її дійсного історичного розвитку: воно стає можливим на порівняно високому щаблі розвитку науки, а також є підсумком узагальнення пройденого шляху й досягнутих результатів. І тому правнича інформаціологія як наукова теорія, джерело й засіб одержання нових знань потребує певної первинної формалізації, яка стосується, зокрема, визначення:

– її структури як інтегрованого наукового утворення, системи міжнаукових та міжпредметних відносин та знань;

– побудови її галузей, сфер призначення та застосування; її об'єктних і предметних ділянок;

– складу та структури інформаціологічного ресурсу адміністративної та юридичної діяльності як основного предмета дослідження інформаціології права;

– конструкції процесів систематизації інформаційних масивів та сукупності їх значень як узагальненої універсальної системи суспільно-правових та науково-правових знань;

– структури процесу інформатизації суспільства взагалі та інформатизації юриспруденції й соціального управління (правової інформатизації) зокрема як галузей дослідження правничої інформаціології;

– системи засобів та методології дослідження багаторівневої множини принципів правничої інформаціології, їх взаємозв'язок, взаємовплив, суперечності й поєднання;

– термінології та мови правничої інформаціології, метамови надання і форм вираження соціально-правового інформаційного ресурсу, у тому числі в сфері інформаційного законодавства тощо.

Інформаціологічна теорія права робить лише “перші кроки” як напрям наукових досліджень не тільки в межах вітчизняної науки, а й наукових знань ХХІ століття взагалі. Тому, мабуть, як і для будь-якого наукового напрямку, на початковій стадії розвитку видається можливим сьогодні говорити лише про основи правничої інформаціології, як засіб і платформу для наступних досліджень, які проводитимуться за принципами диференціації, інтеграції, становлення та розвитку.

Використана література

1. Рандалу Х.А. Основы правовой кибернетики : спецкурс для юристов / Х.А. Рандалу // Применение математических методов и вычислительной техники в праве, криминалистике и судебной экспертизе. – М. : Право, 1970. – С. 105–122; Витрук Н.В. О преподавании курса “Основы правовой кибернетики” / Н.В. Витрук, М. И. Земляной // Правоведение. – 1972. – № 4. – С. 89–93; Шляхов А.Р. Правовая кибернетика / А.Р. Шляхов. – М. : Наука, 1973. – 253 с.

2. Полевой Н.С. Криминалистическая кибернетика / Н.С. Полевой. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – 208 с.
3. Основы правовой кибернетики / [под ред. Н.С. Полевого и А.Р. Шляхова]. – М. : Юристь, 1977. – 353 с.
4. Основы применения кибернетики в правоведении / [под ред. Н. С. Полевого и Н. В. Витрука]. – М. : Юридическая литература, 1977. – 272 с.
5. Бернштейн Э.С. Информация управления научно-техническим прогрессом и новая информационная технология / Э.С. Бернштейн // Актуальные проблемы развития и внедрения новой информационной технологии. – М. : Наука, 1989. – С. 21-23; Шрейдер Ю.А. Социальные аспекты информатики / Ю.А. Шрейдер // НТИ. Сер. 2 / ВИНТИ. – 1989. – № 1. – С. 3-8; Михалевич В.С. Информатика: Общие положения / Михалевич В.С., Каныгин Ю.М., Грищенко В.И. – К. : Украинская академия информатики, 1983. – 45 с.; Афанасьев В.Г. Социальная информация и управление обществом / Афанасьев В.Г. – М. : Политиздат, 1975. – 408 с.
6. Правовая информатика и кибернетика : учебник / [Атанесян Г., Гаврилов О., Дари П. и др.]; под ред. Н.С. Полевого. – М. : Юрид. лит., 1993. – 528 с. ; Правовая информатика : учеб. пособие / [Беляева Т.М., Ефремкина О.В., Лаптева А.Н., Осадчиев А.А., Рассолов М.М., Соковых Ю.Ю., Элькин В.Д.]; под ред. М.М. Рассолова. – М. : Юрист, 1993. – 288 с. ; Гаврилов О.А. Основы правовой информатики : учеб. пособие / Гаврилов О.А. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1998. – 42 с.
7. Каныгин Ю.М. Основы теоретической информатики / Ю.М. Каныгин, Г.И. Калитич. – К. : Наукова думка, 1990. – 232 с.
8. Словари, прочие полезности. Большой юридический словарь. – Режим доступа : [//www.5-ka.ru/jurd/4618.html](http://www.5-ka.ru/jurd/4618.html)
9. Юридична енциклопедія / [ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія” імені М.П. Бажана, 1998–2004. – Т. 2 : Д - Й. – 1999. – 741 с.
10. Про підсумки парламентських слухань “Проблеми інформаційної діяльності, свободи слова, дотримання законності та стану інформаційної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 7 червня 2001 р. № 2498-III // Голос України. – 2001. – 26 червня. – № 112. – С. 15-17.
11. Юзвизин И.И. Основы информациологии : учебник / И.И. Юзвизин – [3-е изд., исп. и доп.]. – М. : Изд-во “Высшая школа”, 2001. – 600 с.
12. Попов В.Д. Социальная информациология и журналистика : учеб. пособие / В.Д. Попов. – М. : Изд-во РАГС, 2007. – 335 с.
13. Беляков К.І. Інформатизація в Україні : проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія / К.І. Беляков. – К. : КВЦ, 2008. – 576 с.
14. Беляков К.І. Правова інформація як складова правової реальності / К.І. Беляков // Часопис Київського університету права. – К., 2005. – № 1. – С. 22-27.

~~~~~ * * * ~~~~~